

Ongelukken en vergiftigingen op melkveebedrijven

Henk Bosch, redacteur

Koeien die stierven aan stikstofmonoxide of door elektrocutie. Koeien in slechte conditie door contact met stalwanden met een verhoogd PCB-gehalte. Markante gevallen waarmee dierenarts Koos Verhoeff in aanraking kwam via de GD. Onlangs nam hij er afscheid. Binnenkort wordt hij 62 jaar. In zijn jaren bij de GD heeft hij veel waardevol werk verricht en was hij onder andere bezig met veterinaire milieutoxicologie.

Verhoeff werkte vanaf 1990 bij de GD. In 1974 is hij afgestudeerd. "Toen ben ik bij de faculteit Diergeneeskunde gekomen, bij de Buitenpraktijk. Het begeleiden van studenten in de praktijk was een goede leerschool. In 1983 ben ik gepromoveerd op luchtweginfecties bij rundvee. Vanaf 1990 heb ik vanuit diverse locaties bij de GD gewerkt. Eerst in Gouda, toen in Drachten, en op het laatst in Deventer. Daar ben ik vanaf het begin betrokken geweest bij het ontwikkelen van alle gezondheidsprogramma's: Leptospirose, IBR, BVD, paratbc, salmonella, neospora. De laatste jaren heb ik me daarnaast vooral bezig gehouden met veterinaire milieutoxicologie."

Kuilgassen

Vanuit die problematiek verhaalt Verhoeff van een melkveebedrijf in De Lutte (Twente). "Hier stierven drie koeien omdat er stikstofmonoxide ontsnapte uit de maïskuil." Onder normale, dus anaerobe omstandigheden (contact met zuurstof uit de lucht afgesloten door een goede kuilafdichting met plastic), wordt stikstofmonoxide (dat ontstaat door omzetting van nitraat) in drie tot zeven dagen door melkzuurbacteriën afgebroken tot onschadelijke bestanddelen. "Als het echter als gas ontsnapt", aldus Verhoeff, "dan wordt stikstofmonoxide, een kleurloos gas, aan de lucht onmiddellijk omgezet in stikstofdioxide. Dit is roodbruin van kleur en zwaarder dan lucht. Die levensgevaarlijke situatie voor mens en dier ontstond hier ook. In dit geval speelde ook erg mee dat de open stal vlak bij de kuil stond en dat er weinig wind was die in de richting van de stal waaide." Verhoeff benadrukt dat goed inkuilen gelijk staat aan anaeroob maken: goed aanrijden met een zware tractor, zorgen voor een vlakke bovenkant; goed afdekken met plastic zeil; voldoende zware druk aanbrengen.

Mineraaltekort

Soms moet men denken aan tekorten in plaats van aan vergiftigingen, zoals op een melkveebedrijf met onder andere zoogkoeien in zuidelijk Noord-Holland dat te maken kreeg met vermagerende koeien. "De veehouder zocht aanvankelijk de oorzaak in bodemverontreiniging in het begraasde natuurgebied. Die zou ontstaan zijn door proeven met bestrijdingsmiddelen door een farmaceutisch bedrijf. De droogstaande koeien vermagerden, evenals het jongvee en de zoogkoeien. In het natuurgebied bleek ook het voor koeien giftige Jacobskruiskruid voor te komen. Maar de koeien hadden achteraf gezien vooral last van een mineraaltekort."

Geteerde binnenwand

Soms moet de veehouder de hand in eigen boezem steken. Dat bleek wel na een steekproef van het PCB-gehalte in tankmelk. De zuivelindustrie maakte melding van een bedrijf op de Veluwe met een verhoogd gehalte in de melk. Dit was nog wel onder de norm, maar was toch met factor tien verhoogd. De vermoedelijke oorzaak, volgens de veehouder, was het verbranden van elektriciteitskabels door een buurman. "We hebben toen van alles en nog wat op PCB's onderzocht", aldus Verhoeff. "Individuele melkmonsters van verse en oudmelkse koeien, gras- en maïskuil, krachtvoer, droogstandmineralen, grond grenzend aan buurman, tankmelkmonsters uit de omgeving enzovoort. Alleen in de individuele melkmonsters werden

verhoogde waarden aangetroffen. Bij de inspectie van de stal bleek echter dat een geteerde houten buitenwand bij uitbreiding van de stal een binnenwand was geworden, waaraan door de koeien gelikt werd. In deze wand werd een sterk verhoogd PCB-gehalte aangetoond. Na het verwijderen van de wand was het probleem verdwenen..."

Vier melkkoeien dood door elektrocutie

Op een melkveebedrijf met zestig melkkoeien werden twee koeien dood gevonden in de ligbox. Een derde koe lag versuft in een box, maar ging na vijf minuten staan. Bij klinisch onderzoek werd een hoge en onregelmatige pols vastgesteld. Twee dagen later werden opnieuw twee koeien dood aangetroffen in dezelfde rij ligboxen. De oorzaak bleek gelegen in elektrocutie vanuit een krachtstroomkabel die was getrokken door een stalen buis die aan de voorzijde aan de ligboxen was bevestigd. "De veehouder", aldus Verhoeff, "gaf aan dat er destijds een krachtstroomkabel door de neusboom getrokken was toen de zijwand uit de ligboxenstal was verwijderd en vervangen was door een oprolbaar windscherm, waardoor er geen muur meer was om de krachtstroomkabel aan te bevestigen. Hoe dan ook, ik zou willen zeggen: Veehouder, ga nog eens na waar de elektriciteitskabels in je stal lopen. Bij nieuwbouw zal het ongetwijfeld in orde zijn. Maar het gaat om verbouwingen en om oudere systemen. Mogelijk dat hier nog een en ander te verbeteren is."

